CONCEPŢIA BAPTISTĂ

Roger E. Olson

O binecunoscută poveste despre baptişti îl are în centru pe un baptist care naufragiase singur pe o insulă pustie. Se afla de aproape un an acolo când l-au găsit salvatorii. In timp ce înaintau pe plajă spre naufragiatul şleampăt, zăriră trei colibe tupilate printre arbori, îndărătul lui. „Ce sunt acele construcţii?" a întrebat unul dintre salvatori. Naufragiatul a arătat spre cea din stânga lui şi a răspuns: „Aia-i casa mea; acolo stau." „Dar celelalte două?" Arătând spre construcţia mică din partea dreaptă, mai în spate, omul a spus: „Aia-i biserica mea; acolo mă închin." „Şi coliba din mijloc?" „Oh, aia a fost biserica mea."

Un fapt arhicunoscut este că baptiştii sunt de multe feluri: cel puţin cincizeci şi şapte de tipuri există doar în Statele Unite şi multe altele sunt în alte părţi ale lumii. Cea mai mare şi poate cea mai cunoscută dintre ele este Convenţia Baptistă de Sud (SBC-Southern Baptist Convention), cu aproape 16 milioane de membri în Statele Unite. Partea de nord a fost cunoscută drept Convenţia Baptistă de Nord (NBC - Nouthern Baptist Convention), însă acum este cunoscută ca Bisericile Baptiste Americane din SUA (ABCUSA -American Baptist Churches USA). Are undeva între un milion şi jumătate şi două milioane de membri. Alte grupuri de baptişti

din Statele Unite includ şi Părtăşia Uniunii Baptiste (un grup de biserici baptiste, de la cele moderate până la cele progresiste, care se trag din SBC), Baptiştii Conservatori din America, Baptiştii Voinţei Libere (în două sau trei convenţii diferite), Convenţia Baptistă Naţională (alcătuită în cea mai mare parte din negri afro-americani), Conferinţa Generală Baptistă (alcătuită în trecut din baptişti suedezi) şi Asociaţia Generală a Vechilor Biserici Baptiste (considerată în general fundamentalistă).

Diversitatea baptistă este extraordinară. La o extremă sunt Baptiştii Primitivi, care practică rânduiala spălării picioarelor şi pretind altor baptişti care li se alătură să treacă printr-un botez nou, deoarece consideră botezul altor baptişti ca fiind o „un botez străin". La cealaltă extremă se află Baptiştii Spirituali, un grup format în mare parte din imigranţi din insulele Caraibe. Ei practică un fel de şedinţă de spiritism ca parte a serviciului de închinare.

Ideea este că nu există „biserică baptistă"; există doar biserici baptiste grupate în conferinţe sau convenţii. Nu există episcopi baptişti comparabili cu episcopii din bisericile catolice sau episco-paliene; fiecare biserică baptistă este complet autonomă şi cooperează în mod voluntar cu alte biserici baptiste în scop misionar şi educativ. Nu există niciun crez şi nicio declaraţie confesională baptistă care să unifice bisericile; grupurile de baptişti au promulgat multe mărturisiri de credinţă baptiste de-a lungul timpului, dar niciuna nu este considerată obligatorie într-un mod similar, de exemplu, cu *Mărturisirea de credinţă de la Westminster,* care este o declaraţie confesională unificatoare, obligatorie şi autoritară a prezbiterienilor din lumea întreagă. Poate că cea mai cunoscută declaraţie doctrinară baptistă este *Declaraţia de credinţă şi mesajul baptist,* redactată pentru prima dată de SBC în 1925. SBC a existat timp de aproape optzeci de ani fără

nicio declaraţie de credinţă. Din 1925 până în prezent, a trecut prin două revizuiri substanţiale: în 1963 şi în 2000. Multe dintre congregaţiile baptiste din Sud resping în mod public revizuirea din 2000 şi îşi declară loialitatea faţă de *Declaraţia de credinţă şi mesajul baptist.*

Baptiştilor le place să se amuze spunând că nu aparţin de niciun fel de religie organizată; ei sunt baptişti! Speranţa lor
este ca şi alţii să le guste ironia şi să râdă împreună cu ei. Dar această confuzie tot mai mare şi mai generalizată în ce-i priveşte pe baptişti îngreunează foarte mult, dacă nu face chiar imposibilă discuţia despre credinţele baptiste asupra cărora toţi baptiştii să fie de acord, fără rezerve. Chiar şi identificarea unui consens dă multă bătaie de cap. Mulţi au încercat, dar de fiecare dată un alt grup de baptişti respinge descrierea, pretinzând că şi ei sunt baptişti adevăraţi ca oricare alţii. Fiecare grup de baptişti preferă autodescrierea în locul descrierii de către alţii. Deseori, asemenea autodescrieri sunt orientate spre elementele distinctive care Caracterizeană o anumită grupare baptistă; asemenea descrieri se limitează adesea la a reacţiona faţă de erorile sesizate la alţi baptişti sau la alţi creştini.

Probabil că nicio altă doctrină sau practică nu îi uneşte pe baptişti atât de mult ca botezul. Baptiştii subliniază faptul că botezul trebuie administrat doar acelor persoane suficient de mature şi de dornice să mărturisească credinţa în Isus Cristos pentru ei înşişi. Ei evită botezul bebeluşilor, chiar dacă uneori fac „botezul copiilor" - botezând copii de şase sau şapte ani, care sunt capabili să mărturisească întoarcerea la Cristos prin pocăinţă şi credinţă. Cei mai mulţi baptişti resping orice fel de înţelegere sacramentală cu privire la botez, care ar implica un aspect sal-vific al acestei rânduieli. Această concepţie este în opoziţie cu învăţăturile romano-catolicilor, ale luteranilor şi ale Bisericilor lui Cristos (acestea din urmă considerând botezul adulţilor prin imersiune necesar pentru o mântuire deplină). Iar marea majoritate a baptiştilor practică numai botezul prin imersiune completă în apă în numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfânt. Ei consideră acest botez ca fiind un act public de dedicare, adeverind moartea unei persoane faţă de păcat (pocăinţa) şi învierea sa la o viaţă nouă în Cristos (regenerarea).

O altă problemă controversată pentru baptişti constă în tratamentul acordat celor care cer să devină membri într-o adunare baptistă şi care au fost botezaţi în pruncie, şi nu vor să fie „rebotezaţi" prin imersiune la maturitate (sau adolescenţă), când au ajuns să creadă. Cei mai mulţi baptişti din Statele Unite

cer ca astfel de persoane să fie botezate prin imersiune pe baza mărturisirii de credinţă. Totuşi, sunt unii în Statele Unite şi în Marea Britanie care au început să fie mai indulgenţi şi să-i accepte ca membri cu drepturi depline pe cei botezaţi în pruncie şi/sau prin stropire. Această concesie făcută ecumenismului a început să se manifeste şi să se răspândească mai ales între Baptiştii Americani (ABCUSA) în ultimele decenii ale secolului al XX-lea şi în prima decadă a secolului al XXI-lea. Mulţi baptişti dintre cei mai conservatori sunt îngroziţi de ceea ce ei consideră a fi o încălcare a tradiţiei baptiste. Aceasta ne conduce la problema definirii şi a descrierii „concepţiei *baptiste* despre Cina Domnului". Aşa ceva nu există. Există probabil un consens general între baptişti cu privire la ceea ce *nu este* Cina Domnului (de ex$_v$ un mijloc al harului), dar există un

consens real foarte firav cu privire la ceea ce *este* Cina Domnului. Nu ne rămâne altceva de făcut decât să prezentăm istoria baptistă a acestei doctrine şi practici şi să notăm excepţiile de la consensul aproximativ dintr-o anumită perioadă şi dintr-un anumit loc.
Una dintre problemele abordării istorice o reprezintă stabilirea momentului de început al istorie baptiste. Aînceput odată cu primii anabaptişti precum „fraţii elveţieni" din 1525? Sau odată cu primii baptişti englezi, John Smyth şi Thomas Helwys, în 1610 şi 1611, în Olanda? Sau poate, aşa cum susţin unii, odată cu organizaţia „baptiştilor particularişti" (calvinişti cu tendinţe puritane) din Anglia, undeva între anii 1630 şi 1650 (e de notorietate dificultatea de a stabili date exacte în istoria baptiştilor)? Şi cine vorbeşte în numele baptiştilor despre acest subiect sau despre altul? Nu există niciun papă sau un magisteriu baptist.
După părerea mea, tradiţia baptistă a început cu anabaptiştii din Europa, în 1525, când Conrad Grebel şi Felix Manz, doi adepţi ai reformatorului Ulrich Zwingli, s-au desprins de mişcarea reformată din Zurich şi s-au botezat unul pe celălalt pe baza mărturisirii de credinţă, prin turnarea apei. Primii baptişti recţi-noscuţi, Smyth şi Helwys, erau în dialog şi poate în comuniune cu anabaptiştii (menoniţii) din Olanda şi, fără nicio îndoială, ay preluat de la ei credinţa şi practica baptiste. Menoniţii (cel mâi

mare grup de anabaptişti) nu au acceptat niciodată în totalitate aceste prime congregaţii baptiste, din motive culturale şi din cauza suspiciunilor legate de propriile lor convingeri şi motive. Totuşi de la momentul acesta iniţial, din 1608-1609, în Olanda a apărut mişcarea baptistă modernă, inspirată în mare măsură de anabaptişti.[1] Prefer să vorbesc în continuare de „baptişti", incluzându-i pe anabaptişti şi pe baptişti (şi poate pe alţi oameni din bisericile libere) sub aceeaşi umbrelă istorică.[2]
Baptiştii (cu „b" mic) au încercat să respingă interpretările şi practicile catolice şi protestante deja existente cu privire la Cina Domnului (ca să nu mai vorbim, evident, despre interpretările şi practicile ortodoxe răsăritene). Cuvântul *sacramentar* a fost inventat în mod ambiguu de teologii istorici pentru a se referi la respingerea sacramentelor ca mijloc al harului. Aici, bineînţeles, „mijloc al harului" înseamnă obiectele vizibile şi materiale, cum ar fi apa, pâinea şi vinul, ca transmiţătoare de har. Baptiştii nu resping neapărat harul prezent şi activ în ceremonialul botezului şi al Cinei Domnului. Ceea ce resping ei, de obicei, e ideea că harul lui Dumnezeu este, în mod specific, adăugat la aceste obiecte sau embleme vizibile, fizice (pâine şi vin/must) şi, mai ales, că participanţii la Cina Domnului mănâncă trupul şi beau sângele lui Cristos. (Baptiştii obişnuiesc să interpreteze Ioan 6:53-56 în mod metaforic; Isus a fost cu ucenicii când a spus că oamenii trebuie să Ii mănânce carnea şi să Ii bea sângele.) Baptiştii susţin că prezenţa supranaturală a lui Dumnezeu, puterea Sa şi harul Său apar într-un mod special printre oamenii lui Dumnezeu atunci când ei participă la rânduieli (termenul preferat de baptişti pentru a desemna botezul şi Cina Domnului) cu credinţă adevărată (inclusiv pocăinţă). Totuşi această „prezenţă specială" nu este

[1] Despre istoria primelor adunări baptiste şi asocierea lor cu anabaptiştii menoniţi din Olanda, în jurul anului 1610, vezi Jason K. Lee, *The Theology of John Smyth: Puritan, Separatist, Baptist, Mennonite,* Macon, Ga., Mercer University Press, 2003.

[2] Am adoptat acest obicei de a mă referi la anabaptişti şi baptişti ca fiind împreună „baptişti" de la teologul baptist James W. McClendon. Vezi cartea sa *Doctrine: Systematic Theology,* voi. 2, Nashville, Abingdon Press, 1994.

diferită prin natura sau prin gradul ei de prezenţa lui Dumnezeu într-o închinare sau o predicare obişnuită, însoţite de credinţă. Aici „special" înseamnă pur şi simplu „diferit", nicidecum „mai mult". Baptiştii resping, de asemenea, orice idee a unei „prezenţe reale" a trupului şi a sângelui lui Cristos în, cu şi sub emblemele euharistice (pâinea şi vinul/mustul). Acest lucru nu înseamnă că ei cred în „absenţa reală" a Domnului la Cină, aşa cum au pretins unii critici. Ei consideră, mai degrabă, emblemele ca fiind simboluri (nu „simple simboluri" cum au spus unii, ci „cuvinte vizibile") ale morţii lui Cristos, iar actul împărtăşaniei îl privesc ca pe o „masă memorială" care comemorează acelaşi lucru. Teologia populară baptistă a vulgarizat probabil aceste embleme şi slujba împărtăşaniei devenind „simple simboluri" şi „nimic mai mult decât o masă memorială", însă teologii baptişti au susţinut de multe ori că emblemele sunt obiecte într-un eveniment în care Cristos este prezent şi activ în întărirea credinţei participanţilor.

Pentru a vedea măcar dacă descrierea credinţei baptiste de mai sus cu privire la Cina Domnului este cât de cât exactă, va trebui să aruncăm o privire asupra unor declaraţii baptiste notorii despre Cina Domnului. Unul dintre primii teologi baptişti care a scris despre Cina Domnului a fost Balthasar Hubmaier (cea 1480-1528), un preot catolic devenit reformator radical, care a polemizat cu catolicii şi cu protestanţii (mai ales cu Zwingli) pe diverse subiecte, inclusiv cel al predestinării şi al liberului arbitru (el credea în acesta), ca şi cel al sacramentelor. A fost un scriitor prolific: lucrările sale compun un tom voluminos.[3] Eseul său din 1527, *A Form ofthe Supper ofChrist* [O formă a Cinei lui Cristos], prezintă concepţia sa matură cu privire la acest subiect. Aici a prezentat o formă liturgică precisă de celebrare a Cinei Domnului pentru adunările anabaptiste şi a îndemnat ca acest ceremonial, pe care 1-a numit „sacrament", să fie ţinut în mod regulat, împreună cu o autoexaminare sinceră, cu pocăinţă şi cu credinţă de dragul „comuniunii întregii oşti cereşti şi a bisericii creştine universale,

[3] H. Wayne Pipkin şi John H. Yoder, ed., *Balthasar Hubmaier: Theologian of Anabaptism,* Scottdale, Penn., Herald Press, 1989.)

în afara căreia nu există mântuire"[4]. A continuat imediat după

I aceea atrăgând atenţia: „Nu că pâinea şi vinul ar fi orice altceva în afara de pâine şi vin; ci, în acord, cu aducerea-aminte şi cu misterele importante de dragul cărora Cristos a instituit-o."[5] Unii teologi baptişti contemporani au încercat să arate că gânditorii şi primii lideri baptişti, ca Hubmaier, au crezut că Cina Domnului este un sacrament în sensul că prezenţa reală a lui Cristos este jîn elementele euharistice şi că credinţa este întărită printr-un har special dat de acestea.[6] Deşi Hubmaier şi alţi baptişti din vremea lui au folosit termenul *sacrament* şi au crezut într-o prezenţă reală a lui Cristos, prin Duhul Sfânt, în ritualul Cinei Domnului respectat cu credinţă de enoriaşi, nu au considerat că elementele sau emblemele euharistice ar fi altceva decât pâine şi vin şi au crezut că ceremonialul însuşi este o masă memorială. (Evit cuvintele *doar* şi *numai,* pentru că nu sunt necesare; este mai bine să spunem simplu despre un lucru că este ceea ce este; singura precizare negativă este că nu există o prezenţă specială, supranaturală a lui Cristos - care nu poate exista în alte locuri şi vremuri - în, cu şi sub elemente sau în ceremonial.)

In eseul său despre Cina Domnului, Hubmaier se referă în mod frecvent la funcţia memorială a Cinei şi neagă orice prezenţă specială, sacramentală a trupului lui Cristos.

„Pâinea este pâine şi vinul [este] vin la Cina Domnului, şi nu Cristos" pentru că „[Cristos] S-a ridicat la cer şi sade la dreapta lui Dumnezeu, Tatăl Său, de unde va veni din nou ca să judece viii şi morţii."[7] începând cu Hubmaier, practic toţi baptiştii au crezut că trupul înviat, glorificat şi înălţat al lui Cristos este „în cer" şi nu, aşa cum susţine Luther, ubicuu, decât prin mijlocirea Duhului Sfânt. Astfel, „Cristos nu poate fi mâncat sau băut de noi altfel decât

[4] Ibid., p. 399.
[5] Ibid.
[6] Vezi, de exemplu, mai multe capitole scrise de diferiţi teologi baptişti cu un scop comun (de a promova înţelegerea sacramentală a botezului şi a Cinei Domnului printre baptişti), în *Baptist Sacramentalism,* ed. Anthony R. Cross şi Philip E. Thompson, Carlisle, Anglia, Paternoster Press, 2003.
[7] Pipkin and Yoder, *Hubmaier,* p. 407.

în mod spiritual şi prin credinţă. Aşadar, El nu poate fi pâinea în mod fizic, ci mai degrabă în ritualul comemorativ care are loc, aşa cum explică El însuşi împreună cu Pavel."[8] Hubmaier, aşadar, a lăsat o portiţă pentru un fel de prezenţă sacramentală a lui Cristos în slujba comuniunii ca o aducere-aminte a morţii lui Cristos. Cu toate acestea, pentru el aceasta era prezenţa lui Cristos prin Duhul Sfânt prin credinţă, fără să implice o realitate spirituală conferită pâinii sau vinului sau prin pâine şi prin vin.

Menno Simons (1496-1561) a fost cel mai de seamă teolog al mişcării anabaptiste în cea mai mare parte a secolului al XVI-lea. Influenţa sa asupra credinţei baptiste şi asupra modului de viaţă baptist a fost incalculabilă. Tratatul lui Menno, *Despre Cina Domnului,* prezintă o viziune baptistă asupra împărtăşaniei care, aproape sigur, i-a influenţat pe primii baptişti englezi atunci când aceştia au luat contact pentru întâia dată cu menoniţii din Olanda. El a respins orice fel de înţelegere sacramentală înaltă cu privire la Cina Domnului, deşi a continuat să o numească sacrament. Menno a comparat-o cu masa de la Pastile evreieşti şi a numit-o un „act de aducere-aminte"[9]. „Aşadar", scria el, „la Cina Domnului pâinea este numită trup, iar vinul, sângele Domnului: semnul semnifică realitatea. Nu că ar fi, în realitate, carnea şi sângele lui Cristos, deoarece cu aceasta El S-a înălţat la cer şi sade la dreapta Tatălui Său."[10] Scopul Cinei Domnului este acela „de a comemora darurile pline de har ale dragostei înflăcărate [a lui Cristos]"[11].

La fel ca Hubmaier şi ca alţi baptişti de mai târziu, Menno a recunoscut sensul prezenţei reale a lui Cristos la Cina Domnului. Potrivit lui Menno, Isus Cristos este prezent cu harul Său oriunde este celebrată Cina cu credinţă, dragoste şi grijă.[12] El chiar a afirmat că credincioşii îl mănâncă pe Cristos într-un sens spiritual

[8] Ibid.
[9] Menno, *The Complete Writings of Menno Simons,* trad. Leonard Verduin, ed. J. C. Wenger, Scottdale, Penn., Herald Press, 1956, p. 143.
[10] Ibid.
[11] Ibid., p. 147.
[12] Ibid., p. 148.

atunci când participă la Cina Domnului, dar a făcut distincţia între „mâncatul exterior" şi

„mâncatul interior" şi a restrâns Cina Domnului la cel din urmă. Prin asta voia să desemnze o unire mistică cu Cristos, intensificată prin Cină, fără prezenţa fizică a lui Cristos în, cu şi sub elemente. în general, totuşi Menno a tratat Cina Domnului ca pe o masă memorială simbolică: „Aceasta simbolizează pacea creştină, unitatea, dragostea frăţească şi viaţa creştină ireproşabilă, pioasă, aşa cum s-a spus."[13]

Unii baptişti contemporani care doresc să conducă bisericile baptiste către o înţelegere şi o practică sacramentale în ce priveşte Cina Domnului, găsesc în Menno şi în alţi baptişti timpurii o mai mare recunoaştere a prezenţei reale a lui Cristos în Cină. într-adevăr, există astfel de aluzii în primele scrieri baptiste. Totuşi, accentul covârşitor este pus pe Cină ca o comemorare şi ca o masă memorială în care Cristos este prezent prin credinţă prin Duhul Sfânt. Dacă acest lucru e sacramental, atunci aşa să fie. O înţelegere baptistă corectă, istorică cu privire la Cina Domnului poate fi sacramentală în acest sens. Dar nu este astfel în sensul „mâncatului exterior" a lui Cristos fie în mod spiritual (ca în concepţia reformată clasică), fie în mod fizic (ca în concepţia catolică şi luterană). Nici nu este un sacrament în sensul de a fi [1] un mijloc al harului, mai măreţ decât închinarea şi proclamarea.

în acest punct, este de folos să ne îndreptăm atenţia către unele dintre cele mai influente mărturisiri de credinţă baptiste dintre secolul al XVI-lea şi al XX-lea pentru a descoperi ceea ce au afirmat baptiştii despre Cina Domnului. Acestea ar trebui să fie declaraţii consensuale ale credinţei baptiste, pe care baptiştii rareori le-au tratat ca pe nişte declaraţii oficiale, obligatorii. De exemplu, în cele mai multe slujbe baptiste de ordinare, diaconii şi slujitorii sunt întrebaţi despre credinţa lor cu privire la Scriptură şi de una sau mai multe declaraţii de credinţă baptiste, dar nu li se cere să jure supunere faţă de un anumit crez sau o declaraţie confesională. Una dintre mărturisirile de credinţă baptiste iniţiale este *Mărturisirea de credinţă anabaptistă de la Schleitheim* din 1527,

[13] Ibid., p. 155.

care defineşte Cina Domnului ca „o aducere-aminte a sângelui vărsat al lui Cristos"[14]. O altă declaraţie anabaptistă timpurie se numeşte *O expunere a religiei, învăţăturii şi credinţei noastre* (Peter Riedemann, 1540), unde Cina este descrisă ca fiind „un act de aducere-aminte prin care copiii lui Dumnezeu devin conştienţi din nou de harul pe care l-au primit"[15]. *Mărturisirea de credinţă anabaptistă de la Waterlander* (Jakob Scheedemaker şi alţii, 1577) susţine că, la Cina Domnului, „moartea lui Cristos şi suferinţa Sa amară sunt proclamate şi toate aceste lucruri sunt făcute ca o comemorare a Sa"[16]. *Mărturisirea de credinţă anabaptistă de la Dordrecht,* din 1632, numeşte Cina Domnului un sacrament, dar spune în continuare că celebrarea ei are ca scop:

să ne aducă aminte de beneficiul morţii şi al suferinţelor lui Cristos despre care am vorbit, şi anume răscumpărarea şi mântuirea veşnică pe care El le-a câştigat în felul acesta şi marea dragoste arătată, aşadar, faţă de omul păcătos; prin care suntem şi îndemnaţi ferm să ne iubim unii pe alţii - să ne iubim aproapele - să-1 iertăm şi să-1 absolvim de vină - aşa cum a făcut Cristos pentru noi - şi, totodată, să ne străduim să păstrăm vie unirea şi comuniunea pe care o avem cu Dumnezeu şi unii cu ceilalţi; care ne este, aşadar, arătată şi prezentată prin frângerea pâinii despre care am vorbit mai devreme.[17]

Aceste patru prime declaraţii de credinţă anabaptiste importante spun puţine sau nimic despre prezenţa fizică a lui Cristos în Cina Domnului; toate accentuează aspectul

comemorării şi al proclamării. Sintagma „cuvinte vizibile" exprimă foarte bine concepţia lor cu privire la Cina Domnului. Toate lasă loc unei prezenţe sacramentale a lui Cristos Isus prin credinţă în Cină, aşa cum fac declaraţiile de credinţă baptiste târzii, dar ele nu scot în

[14] W. L. Lumpkin, *Baptist Confessions of Faith,* Valley Forge, Penn., Judson Press, 1959, p. 25.
[15] Ibid., p. 40. [16]Ibid.,p. 61.
[17] Ibid., pp. 73-74.

evidenţă vreun har special, supranatural oferit prin ceremonialul care ar fi de un fel sau de un grad diferit faţă de harul lui Dumnezeu prin credinţă din orice loc şi din orice timp. Accentul este, mai degrabă, pus pe beneficiul spiritual al participării împreună cu comunitatea credincioşilor la Cina Domnului prin comemorare şi prin speranţă.

Scurta mărturisire de credinţă a lui John Smyth din 1609 se referă la Cina Domnului ca sacrament, dar, asemeni mărturisirilor anabaptiste, subliniază rolul acesteia de a suscita în credincioşi aduce-rea-aminte a morţii Domnului. In concepţia lui, Cina Domnului „a dezvăluit ochilor, a mărturisit şi a semnificat" moartea Domnului.[18] Smyth nu s-a referit nicăieri la o prezenţă reală a lui Cristos în, cu şi sub elemente, fie aceasta spirituală sau fizică. *Declaraţia englezilor de la Amsterdam* din 1611, emisă de Thomas Helwys descrie Cina Domnului ca pe o „manifestare exterioară a comuniunii spirituale reciproce între Cristos şi comunitatea credincioasă, [...] pentru a mărturisi moartea Sa până va veni El"[19]. Cu alte cuvinte, comuniunea dintre Cristos şi poporul Său este separată de Cina Domnului, însă Cina simbolizează acea comuniune. Probabil Helwys ar fi de acord că Cina Domnului, prin faptul că simbolizează comuniunea spirituală cu Cristos, face ceva pentru a o întări; în termenii filosofiei limbajului de mai târziu, aceasta funcţionează ca un „act de vorbire" care nu numai că proclamă, dar şi împlineşte.

Crezul ortodox al baptiştilor generali din 1679 conţine un articol lung pe tema Cinei Domnului (capitolul 33), pe care o numeşte sacrament. Totuşi atenţia este îndreptată asupra „aducerii-aminte" a morţii lui Cristos la Cină. Ceea ce este interesant la această mărturisire de credinţă este faptul că susţine efectul spiritual al Cinei asupra participanţilor prin oferirea unei „hrane spirituale"[20]. Sacramentaliştii baptişti contemporani s-au grăbit să recurgă la aceasta, susţinând că cel puţin unii baptişti din secolul al XVII-lea

[18] Ibid., p. 110.
[19] Ibid., p. 120-121.
[20] Ibid., p. 291.

au înţeles Cina Domnului în termeni sacramentali. Dar asta e tot ce spune: „hrană spirituală". Dacă asta înseamnă sacramental, atunci aşa să fie. Totuşi, cei mai mulţi înţeleg termenul *sacramental* ca făcând referire la furnizarea harului într-un mod special printr-un obiect fizic cum ar apa, pâinea sau vinul. *Crezul ortodox al baptiştilor generali* nu se referă la obiecte fizice ca fiind în sine hrană spiritual, ci la participarea prin credinţă la ceremonialul de aducere-aminte. *A doua mărturisire de credinţa (baptistă) de la Londra,* din 1688 se referă, de asemenea, la Cina Domnului ca oferind „hrană spirituală" printr-o „aducere-aminte a Aceluia [Isus Cristos] care Se dă pe Sine"[21]. Tema aproape constantă a acestor declaraţii confesionale baptiste şi a celor

de mai târziu este că Cina Domnului reprezintă o aducere-aminte sau o comemorare care are ca efect aducerea credinciosului la o întâlnire şi unire cu Cristos prin Duhul Sfânt în prezenţa credinţei. Sunt foarte puţine aluzii sau deloc la ceva special legat de elemente dincolo de reprezentarea simbolică a morţii lui Cristos şi de proclamarea întoarcerii Sale.

Mărturisirea de credinţă baptistă de la New Hampshire (1833) se referă la Cina Domnului ca având scopul de a „comemora împreună dragostea jertfitoare a lui Cristos"[22]. Revizuirea din 1869 a *Tratatului despre credinţa şi practicile Baptiştilor Voinţei Libere* reia aproape mot a mot această exprimare. *Declaraţia de credinţă şi mesajul baptist* din 1925 şi 1963 (SBC) numeşte Cina Domnului „un act simbolic de supunere faţă de comemorarea morţii Răscumpărătorului"[23]. *Mărturisirea de credinţă a Alianţei Congregaţiilor Bisericilor Evanghelice şi Libere din 1943/1944* (Germania) spune despre Cină că „aduce aminte de Cel crucificat şi menţine părtăşia cu El"[24].

Ce demonstrează această examinare a declaraţiilor de credinţă baptiste? Indică un oarecare consens al credinţei baptiste despre Cina Domnului, însă lipsit de uniformitate. Unele dintre ele conţin

[21] Ibid., p. 291-292.
[22] Ibid., p. 366.
[23] Ibid., p. 396-397.
[24] Ibid., p. 406.

un limbaj ce poate fi interpretat ca fiind sacramental, în sensul că această manieră de a comemora moartea lui Cristos îi hrăneşte spiritual pe participanţii care manifestă credinţă. Niciuna dintre acestea nu spune că Cina include o prezenţă reală a trupului lui Cristos, nici măcar în sensul semimistic ce se regăseşte adesea în referinţele reformate la Cina Domnului. Unirea cu Cristos acolo se produce mereu prin credinţă; participarea la Cina Domnului simbolizează şi probabil şi întăreşte acea unire în acelaşi mod în care reînnoirea jurămintelor de căsătorie simbolizează şi întăreşte căsnicia.

Unul dintre teologii baptişti notorii din secolele al XlX-lea şi al XX-lea, a fost Augustus Hopkins Strong (1836-1921), care a fost profesor şi a condus Rochester [Baptist] Theological Seminary timp de mai mulţi ani. Monumentul său funerar este aşezat într-un loc deosebit din Mount Cârmei Cemetery, aproape de mormintele în care sunt îngropaţi Susan B. Anthony şi Frederick Douglas. Cartea sa *Systematic Theology* [Teologie sistematică], din 1906, a fost folosită ca text de bază pentru cursurile de teologie de la seminarul baptist şi de la alte seminarii, până spre finele secolului al XX-lea. In carte, discuţia despre Cina Domnului este lungă şi detaliată. Aceasta se axează pe simbolismul pâinii şi al vinului: „Cina Domnului proclamă, în general, moartea lui Cristos ca putere ce susţine viaţa de credinţă."[25] Strong acceptă această descriere generală făcând următoarele clarificări: „Cina simbolizează moartea lui Cristos pentru păcatele noastre. [...] Simbolizează dependenţa continuă a credinciosului, în tot ceea ce înseamnă viaţă spirituală, de Cel care a fost crucificat şi acum e viu, Mântuitorul, cu care este, astfel, unit."[26] Ca să nu interpretăm greşit aceste afirmaţii (şi altele), considerând că se referă la un har special acordat prin pâine şi prin vin, Strong continuă interpretarea textului 1 Corinteni 10:16: „Aici «Nu este ea împărtăşirea?» = «Nu simbolizează împărtăşirea?»". Iar Matei 26:26: „«Acesta este

[25] Augustus Hopkins Strong, *Systematic Theology,* Valley Forge, Penn., Judson Press, 1974, p. 962.
[26] Ibid., p. 963.

trupul Meu.» = «Acesta simbolizează trupul Meu.»"[27] In final, Strong desfiinţează orice concepţie despre vreun har sacramental oferit prin Cina Domnului: „Cina Domnului, asemeni botezului, este simbolul unei stări de har anterioare. In sine, nu are nicio putere de regenerare sau de sfinţire, ci este simbolul prin care relaţia credinciosului cu Cristos,

sfinţitorul său, este viu exprimată şi puternic confirmată."[28]
Explicaţia lui Strong dată semnificaţiei Cinei Domnului rezumă foarte bine concepţia baptistă general acceptată. Strong era un baptist din Convenţia de Nord, dar baptiştii din Convenţia de Sud îi preiau ideea. Acest lucru este confirmat de alte autorităţi baptiste, cum ar fi Monroe E. Dodd, din SBC, a cărui carte din 1934, *Christ' Memorial* [Memorialul lui Cristos], este unul dintre puţinele volume dedicate de un autor baptist exclusiv acestui subiect. în opinia lui, ca şi a celor mai mulţi dintre baptişti, Cina Domnului este „proclamarea unei acţiuni trecute, afirmarea unei experienţe actuale, profeţia unui eveniment viitor"[29]. Dodd neagă în mod explicit faptul că Cina ar fi un sacrament şi o numeşte, în schimb, un simbol. O compară cu sărbătoarea Paştilor şi o numeşte „inelul de cununie al Bisericii"[30]. Scopul acestui memorial al lui Cristos este acela de a „încuraja mulţumirea şi de a însufleţi speranţa"[31]. Dodd nu vorbeşte nicăieri despre prezenţa reală a lui Cristos în Cină, care să transceandă prezenţa Sa obişnuită în închinarea adevărată.
O altă autoritate baptistă mult mai recentă este G. Thomas Holbrooks, preşedintele Rochester Theological Seminary, cel mai vechi seminar baptist din Statele Unite. In capitolul despre împărtăşanie din volumul *A Baptist' Theology* [O teologie baptistă] pe care 1-a editat, el încearcă să recupereze ceea ce consideră a fi o înţelegere sacramentală a Cinei Domnului, inclusiv un anumit

27

28 Ibid., p. 964.
29 Monroe E. Dodd, *Christ's Memorial,* Nashville, Sunday School Board of Sh Bi C the Southern Baptist Convention, 1934, p. 11.
30 Ibid., p. 80.
31 Ibid., p. 98.

! sens al prezenţei reale a lui Cristos în aceasta. El consideră că adevărata rădăcină a tradiţiei baptiste este puritanismul şi acuză anabaptismul că îi induce în eroare pe baptişti cu privire la sacramente (conducându-i spre sacramentarism). „Deşi Biserica medievală a anulat misterul împărtăşirii, explicând că Cristos este prezent în ea în mod fizic, anabaptiştii au desfiinţat misterul comuniunii explicând că prezenţa lui Cristos este complet în afara acesteia."[32] Luând în considerare unele surse menţionate şi citate mai sus, aceasta nu pare să fie o evaluare întru totul corectă a concepţiei anabaptiste despre Cina Domnului. In orice caz, potrivit lui Holbrooks, principalul vinovat al îndepărtării baptiştilor de înţelegerea sacramentală a Cinei Domnului a fost Iluminismul, în care „a predominat imperativul intelectual şi moral"[33]. Concepţiile baptiste cu privire la Cina Domnului, subliniază Holbrooks, au tins să se apropie de concepţiile zwingliene şi anabaptiste (sacramentarism). Alte chestiuni care au complicat şi mai mult situaţia au fost mişcările de trezire spirituală şi importanţa convertirii în rândul baptiştilor din America, acestea ducând la o diminuare a aspectului sacramental al împărtăşaniei şi la o accentuare a dimensiunilor sale individuale şi interioare.
Holbrooks apelează la teologul baptist A. T. Robertson, care şi-a format şi a promovat o concepţie sacramentală înaltă despre împărtăşanie. Holbrooks încearcă să formuleze o concepţie baptistă contemporană şi istorică asupra comuniunii care oscilează între denigrarea ei din cauza Iluminismului şi a mişcărilor de trezire spirituală, pe de-o parte, şi, pe de alta, sacramentalismul înalt ce susţine prezenţa trupească reală a lui Cristos şi harul oferit automat prin pâine şi prin vin. Prima lui teză sună familiar; este aproape de consensul pe care l-am descoperit deja printre baptişti cu privire la Cina Domnului: „In

Cină, vestea bună a acţiunii răscumpărătoare a lui Isus Cristos este exprimată în mod

[32] R. Wayne Stacy, ed., *A Baptist's Theology,* Macon, Ga., Smyth & Helwys, 1999, p. 180.

[33] Ibid., p. 183.

dramatic."[34] Aceasta nu este departe de ceea ce au spus Hubmaier, Menno Simons, John Smyth, Thomas Helwys şi mulţi alţi teologi baptişti de-a lungul secolelor. Dar, potrivit lui Holbrooks, există o prezenţă reală a lui Cristos în împărtăşanie şi nu este „doar un simbol". Este, aşa cum spune el, „o aducere-aminte autentică a acţiunii lui Dumnezeu în Cristos cu toate implicaţiile sale"[35]. Din nou, acest lucru nu pare foarte diferit de ceea ce cred baptiştii sacramentarişti de dinainte. Holbrooks se străduie să elucideze ceea ce consideră a fi o înţelegere mai profundă a prezenţei divine reale în simbolul memorialului. „Aducere-aminte", susţine el, „este traducerea termenului *anamnesis,* care înseamnă «a evoca sau a reprezenta un eveniment din trecut, astfel încât să devină eficace [operant] în prezent, iar puterea lui să fie accesibilă aici şi acum»"[36]. El foloseşte chiar analogia unui cuplu căsătorit care îşi reînnoieşte jurămintele căsniciei cu ocazia unei aniversări.

Până în prezent, încercarea lui Holbrook de a dezvolta sau de a recupera înţelegerea sacramentală a Cinei Domnului se pare că a eşuat, pentru că, în esenţă, nu este diferită de concepţiile sacramentale ale anabaptiştilor şi ale primilor baptişti care au considerat Cina un simbol şi un memorial în care comemorarea este punctul principal. Pe urmă, el, totuşi, susţine că este mai mult decât un memorial:

împărtăşania este mai mult decât un simplu memorial care aminteşte de ceva ce s-a întâmplat cu mult timp în urmă. Este o aducere-aminte care evocă cu putere în prezent desăvârşirea acţiunilor trecute ale lui Dumnezeu în Cristos, astfel încât credincioşii experimentează din nou dragostea reconciliantă a lui Dumnezeu.[37]

Prin participarea la împărtăşanie, poporul lui Dumnezeu, aşadar, experimentează într-adevăr prezenţa lui Cristos în mijlocul său. Pâinea şi vinul sunt mai mult decât simboluri;

[34] Ibid., p. 186.

[35] Ibid.

[36] Ibid., p. 187.

[37] Ibid.

ele prilejuiesc o împărtăşire ontologică cu Cristos (1 Corinteni 10:16-17). Ele sunt semne ce arată spre prezenţa lui Cristos.[38]

Când ne înfruptăm din pâine şi din vin, în inimile noastre experimentăm comuniunea cu Cristos şi unii cu alţii. Este o masă a părtăşiei în cel mai deplin sens. Prin această împărtăşanie suntem cu adevărat Trupul lui Cristos, deoarece aşa cum Cristos Se face pe Sine prezent pentru noi toţi, El ne face pe noi toţi una în El.[39]

O întrebare se ridică în mod natural din prezentarea sacramentală baptistă contemporană a Cinei Domnului de către Holbrook: cât de diferită este aceasta de esenţa consensului baptist descoperit şi exprimat mai devreme aici? Unii anabaptişti şi baptişti din perioada de început s-au referit la Cina Domnului ca fiind un sacrament, prin urmare nu este ceva nou. Mulţi dintre ei şi-au exprimat credinţa în prezenţa reală a lui Cristos prin celebrarea Cinei Domnului, însă ferindu-se să creadă într-o prezenţă *corporală* (chiar şi prin Duhul Sfânt) a lui Cristos în, cu şi sub elemente. Holbrook nu pare să considere că emblemele euharistice devin canale fizice pentru un har special; el subliniază alături de alţi baptişti de dinainte, unirea cu Cristos şi între credincioşi, intensificată de această masă memorială. El numeşte pâinea şi vinul „semne", nicidecum „simboluri", dar semnificaţia pare să fie aceeaşi. Concluzia noastră este că ceea ce Holbrook şi mulţi alţi baptişti ecumenici contemporani reclamă este, de fapt, o întoarcere la consensul teologic baptist manifestat împotriva versiunilor vulgarizate ale Cinei Domnului, din teologia populară (de ex., „doar simbolică").

Un alt teolog baptist contemporan care dezbate concepţia baptistă despre Cina Domnului este John M. Finley, autorul volumului redactat în 1996, *Defining Baptist Conviction: Guidelines for the Twenty First Century* [Definirea concepţiei baptiste: direcţii pentru secolul al XX-lea]. La fel ca Hobrook, Finley se referă la botez şi la Cina Domnului ca fiind sacramente care nu implică

[38] Ibid., p. 188.
[39] Ibid.

în niciun fel prezenţa corporală a lui Cristos în elementele comuniunii sau vreun har special oferit prin ele. Spre deosebire de Holbrook, el se înscrie în tendinţa baptistă care consideră Cina Domnului în primul rând ca pe o masă de aducere-aminte, a cărei funcţie principală este aceea de a aminti şi de a proclama moartea lui Cristos.[40] împărtăşania, spune el, este o repunere în scenă a poveştii de dragoste a lui Dumnezeu în Cristos; conţine o „prezenţă simbolică a lui Cristos în elemente *şi* în împărtăşirea spirituală a credinciosului cu Cristos"[41]. Totuşi, aceasta nu este „doar un simbol", datorită prezenţei reale a lui Cristos în elemente. Am fi tentaţi să spunem că Finley este puţin ambiguu aici. El confundă, parcă, sensul *simbolului* cu sensul *prezenţei.* Pe de-o parte, face apel la Zwingli, despre care se consideră îndeobşte că stă la originea concepţiei baptiste despre Cina Domnului. Spre deosebire de Luther, Zwingli a negat orice prezenţă reală a lui Cristos în elemente şi a numit Cina o masă memorială. (Primii anabaptişti au preluat această idee şi au folosit-o pentru a-şi dezvolta propria lor concepţie sacramentală despre Cina Domnului.) Pe de altă parte, face apel la Jean Calvin, care a înţeles Cina drept ceva ce conţine şi comunică o prezenţă reală a Domnului care este mai mult decât simbolică. Este spirituală. Potrivit lui Finley, Cina este „o masă comemorativă cu profunzime"[42]. Atât Holbrook, cât şi Finley, împreună cu mulţi teologi baptişti contemporani înclinaţi spre ecumenism, vor să descrie Cina Domnului în mod sacramental, negând orice prezenţă corporală a lui Cristos în elemente sau orice har special conferit de acestea, care este de un tip (sau grad?) diferit de harul conferit prin închinare şi proclamare. In acelaşi timp, amândoi (mai ales Finley) doresc să susţină ideea că este o masă memorială. Cu greu am putea stabili o diferenţă clară între concepţiile lor despre Cina Domnului şi consensul existent la început între baptişti şi schiţat

[40] Charles W. Deweese, ed., *Defining Baptist Convictions: Guidelines for the Twenty-First Century,* Franklin, Tenn., Providence House Publishers, 1996, p. 113.
[41] Ibid. [42]Ibid., p. 115.

mai devreme. Baptiştii nu au negat niciodată prezenţa reală a lui Cristos în masa memorială; ceea ce au negat a fost prezenţa trupească a lui Cristos în sensul că participanţii mănâncă efectiv trupul lui Cristos şi beau sângele Lui. Ei au vrut să spună că Isus Cristos este îndeosebi sau în mod special făcut prezent prin celebrarea adevărată a Cinei în comunitate, fără să însemne că este de un fel sau de un grad diferit de prezenţa lui Cristos în orice închinare adevărată înaintea lui Dumnezeu. Ei au vrut să spună că harul este prezent şi activ în Cina Domnului, fără să însemne că aceasta este necesară pentru mântuire sau chiar pentru sfinţire. Finley vorbeşte probabil în numele celor mai mulţi teologi baptişti (nu al laicilor şi pastorilor) care s-au perindat de-a lungul secolelor, în descrierea sa despre ceea ce se petrece la Cina Domnului:

Aşa cum hrana fizică asimilată luată în trup ca să susţină viaţa fizică, tot astfel realitatea lui Cristos trebuie primită şi încorporată în viaţa creştinului pentru a asigura vitalitatea spirituală. Mulţi baptişti ar agrea o asemenea înţelegere a „prezenţei" lui Cristos în Cină

şi ar recunoaşte că răspunsul corect faţă de acţiunea lui Dumnezeu în Cristos este *euharistia* sau faptul de „a aduce mulţumire" - o subliniere făcută chiar de Cristos.[43] Aceasta se apropie mai mult de concepţia reformată despre Cina Domnului ca sacrament, decât de versiunea ei vulgarizată, în care este considerată „doar un simbol", o concepţie care se află în atâtea minţi baptiste. Dar nu este tocmai o concepţie reformată. Şi, chiar dacă ar fi, nu ar trebui să constituie o problemă. Nu trebuie să exagerăm diferenţele. Ideea este că cei mai mulţi baptişti, inclusiv revizionişti precum Holbrook şi Finley, consideră prezenţa lui Cristos în masa memorială de la Cina Domnului ca fiind spirituală, însă nu diferită prin natura şi prin gradul ei de prezenţa Sa în închinare şi în proclamare. Menţiunile anterioare se referă la o mişcare a teologilor revizionişti baptişti contemporani care doresc să redescopere ceea ce ei consideră a fi sacramentalismul baptist originar. Aici îi includem

[1] Ibid., p. 113.

pe Clark Pinnock, Stanley J. Grenz, Michael A. G. Haykin, Curtis W. Freeman şi Elizabeth Newman. Concepţiile acestor teologi baptişti sunt exprimate în eseurile lor din *Baptist Sacramentalism* [Sacramentalism baptist]. Deşi ei nu sunt de acord în toate privinţele, toţi doresc să învingă ideea baptistă populară a absenţei reale a lui Cristos în comuniune. Freeman, de exemplu, susţine „sacramentalismul spiritual", foarte asemănător cu perspectiva reformată tipică. El apelează la teologul anabaptist Pilgram Marpeck şi la predicatorul baptist englez Charles Spurgeon:

Cât priveşte prezenţa Sa fizică, Cristos este în cer. Cât priveşte prezenţa Sa spirituală, El este pe pământ cu comunitatea [oamenilor] Duhului Sfânt care se adună în numele Său şi se împărtăşeşte cu pâine şi cu vin prin credinţă şi cu dragoste. E multă nevoie de o astfel de reflecţie teologică ca să faciliteze trecerea de la teologia absenţei reale la teologia prezenţei reale.[44]

In măsura în care aceşti teologi baptişti sacramentalişti contemporani resping orice prezenţă corporală a lui Cristos în elementele Cinei şi orice har special, sfinţitor, diferit prin natura sau prin gradul lui de proclamare şi de închinare, ei sunt încă în limitele tradiţiei şi ale consensului baptist. în măsura în care doresc să exprime un sens în care Cristos este mâncat de participanţii la Cina Domnului sau în care harul lui Dumnezeu de la Cină este diferit prin natura şi prin gradul lui, ei se depărtează de poziţia baptistă convenţională, apropiindu-se de concepţia calvinistă şi reformată. Eu însă consider lucrul acesta oarecum neclar.

Ce înţelegere cu privire la Cristos există în jurul concepţiei baptiste despre Cina Domnului? Am putea spune cu siguranţă că este înţelegerea potrivit căreia Cristos se află trupeşte în cer, şi nu este ubicuu, ca în concepţia lui Luther (vezi mai sus). Cristos poate să fie prezent şi este prezent oriunde este exprimată credinţa în El şi oriunde I se aduce închinare în duh şi în adevăr. Duhul Sfânt mijloceşte realitatea lui Isus Cristos pentru credincioşi în diferite contexte atunci când este prezentă credinţa. Prin urmare,

[44] Cross and Thompson, *Baptist Sacramentalism,* p. 206.

nu putem vorbi de prezenţa fizică a lui Cristos la Cina Domnului, dar acolo, ca în oricare alt loc, Duhul Sfânt, care este Duhul lui Cristos, îl aduce pe Cristos în mijlocul credincioşilor şi îi hrăneşte din punct de vedere spiritual. însă acest lucru se întâmplă şi

prin alte mijloace. Cina Domnului este o ceremonie sau un ritual care împlineşte acest lucru. Noi celebrăm Cina în mod regulat[45], pentru că aşa a poruncit Cristos şi pentru că îl experimentăm pe Cristos în acest mod prin aducerea-aminte şi prin speranţă.

Ce înţelegere cu privire la Biserică există în jurul concepţiei baptiste despre Cina Domnului? Baptiştii înţeleg că Biserica sunt oamenii lui Dumnezeu adunaţi de bunăvoie ca să Se închine înaintea lui Dumnezeu în numele lui Isus Cristos. Nu există o ierarhie a autorităţilor spirituale. Cristos este întotdeauna prezent în şi printre oamenii Săi atunci când ei se adună cu credinţă. Astfel, Cina Domnului este un mod de împărtăşire a oamenilor unii cu ceilalţi şi cu Cristos; este un eveniment al aducerii-aminte şi al proclamării în comunitate, care întăreşte unitatea Bisericii. Nu există nicio preoţie specială care o oficiază; orice credincios poate administra Cina Domnului ca un preot înaintea lui Dumnezeu. Evenimentul central al Bisericii este proclamarea Cuvântului lui Dumnezeu, iar la Cina Domnului „cuvintele vizibile" proclamă moartea lui Cristos până la revenirea Sa. Aşa cum propovăduirea adevărată îl comunică pe Cristos şi îi ajută pe credincioşi să fie în strânsă legătură cu El, tot aşa Cina Domnului îi atrage pe participanţii credincioşi mai aproape de Cristos şi unii de ceilalţi. Biserica este zidită prin acest mijloc, dar şi prin altele.

[45] Frecvenţa celebrării Cinei Domnului variază mult între baptişti. Cei mai mulţi celebrează această rânduială în prima duminică a fiecărei luni, dar fără un motiv anume. Mulţi celebrează comuniunea de patru ori pe an şi unii (mai ales în Sud) de două ori pe an. Când i-am întrebat pe studenţii mei din prima generaţie de la Truett Theological Seminary, considerat seminar baptist, cei mai mulţi provenind din statele din sudul SUA, de ce celebrează Cina de două ori pe an, unul dintre ei mi-a spus: „Pentru cu nu vrem să fim ca Bisericile lui Cristos, care o celebrează în fiecare duminică." Şi alţi studenţi au confirmat acest fapt. Biserica baptistă de care eu aparţin celebrează Cina de două ori pe lună sau aproape în fiecare duminică. Practica variază, aparent fără vreun motiv anume.

RĂSPUNSUL ROMANO-CATOLIC

Apreciez la Roger Olson faptul că a expus diversitatea concepţiilor baptiste, depunând o mărturie pozitivă despre credinţa baptistă şi oferindu-ne o metodologie ecumenică în abordarea comunităţilor baptiste.

Personal, locuiesc între baptiştii din SBC şi lucrez la un seminar în care 10% sunt baptişti, dintre care doar unul aparţine de SBC. E un privilegiu să citesc despre atâtea curente ale credinţei şi ale mărturiei teologice baptiste. E foarte important să le oferim studenţilor noştri accesul la propria lor tradiţie. E foarte uşor să ajungi la o imagine de sine stereotipă atunci când baptiştii sunt o majoritate şi sunt asertivi şi când un grup este dispus să vorbească în numele tuturor. Este, aşadar, un lucru valoros ca studenţii baptişti şi ceilalţi să înţeleagă diversele poziţii în teologie şi în practică şi profesorii să îi ajute să înţeleagă cum s-au desprins elementele baptiste din tradiţia creştină mai largă, potrivit interpretării pe care Olson şi alţii o dau acelei istorii.

Sublinierea importanţei credinţei individuale, precum şi a credinţei comunităţii care celebrează şi a „credinţei Bisericii de-a lungul veacurilor" în misterul Cinei Domnului - toate acestea sunt o mărturie importantă pe care baptiştii o depun pentru
j întreaga familie creştină. Noi, ceilalţi, nu auzim adesea această dimensiune biblică pozitivă a mărturiei creştine, din cauza polemicilor negative în care baptiştii se angajează

în mod frecvent cu comunităţile creştine majoritare, stereotipuri pe care Olson le aminteşte în eseu.
Bine ar fi ca mulţi creştini sacramentali să îşi dea seama că această polemică împotriva credinţei lor sacramentale „nu înseamnă că [baptiştii] cred într-o «absenţă reală» a Domnului la Cină". Mai mult decât atât, atenţionările lui Olson adresate baptiştilor cu privire la influenţele desacralizante ale Iluminismului şi ale pietismului sunt înţelese bine de toţi cei care vor să fie loiali credinţei biblice cristocentrice, oricât de mult s-ar deosebit în privinţa expresei sacramentale a acesteia.
In fine, pentru cea mai mare parte a existenţei baptiste, n-au reprezentat o prioritate unitatea în privinţa sacramentelor şi a rânduielilor bisericeşti. Totuşi, înţelegerea felului în care celălalt abordează Cina Domnului, trecând dincolo de stereotipuri şi realizând că toţi creştinii, aidoma baptiştilor, preferă „autodescri-erea în locul descrierii altora" - acest lucru poate să contribuie mult la crearea condiţiilor pentru o evanghelizare, o mărturie în lume şi o acţiune socială comune. Cei mai mulţi creştini vor şti ceea ce neagă baptiştii cu privire la chestiuni pe care le consideră parte a credinţei biblice istorice. Totuşi o asemenea diviziune nu ar trebui să excludă mărturia creştină comună şi însuşirea acelor elemente ale credinţei din Cina Domnului care vor complini deficienţele experimentate în tradiţia proprie.
Va fi o provocare pentru baptişti să înveţe din alte tradiţii, dar însemnătatea convertirii, a credinţei personale şi a comunităţii reunite, fără să mai menţionăm mărturia asiduă despre libertatea religioasă - acestea sunt moştenirea biblică a tuturor creştinilor, administrată de comunităţile baptiste. Relaţia personală a creştinilor în Cristos reflectă prezenţa reală a lui Cristos celebrată la Cină. Doar pe aceste relaţii creştine umane se va putea construi dialogul teologic. Dialogul încrederii, al dragostei şi al adevărului fac posibilă mărturia ecumenică autentică.

RĂSPUNSUL LUTERAN
Eseul lui Roger Olson îmi va prinde bine data următoare când voi preda „Entităţi religioase în America de Nord". M-am poticnit de diviziunea stânga-dreapta atât de tranşantă a lutera-nismului nord-american, cu câteva grupuri de o parte şi de alta, când există cincizeci şi şapte de tipuri de baptişti doar în Statele Unite! Observ că Olson urmăreşte tradiţia baptistă până la rebotezătorii din Zurich, din vremea lui Zwingli, nu până la separatiştii englezi din ultima decadă a secolului al XVI-lea (odată un menonit local mi-a făcut observaţie pentru că am acceptat această genealogie la unul dintre cursurile serale pentru adulţi!).
Luteranii au un obicei supărător, înrădăcinat oarecum în comoditate, şi anume acela de a-i pune pe toţi ceilalţi descendenţi ai diferitelor „tipuri de reformă" necatolice din secolul al XVI-lea în categoria generică a *reformaţilor.* Folosim termenul cu această accepţiuni, deşi aceia dintre noi care sunt mai documentaţi ştiu că Bucer şi Calvin şi tradiţia(-ile) care se trag(e) din ei diferă foarte mult de arminieni şi de anabaptişti, de exemplu. Cât despre noi, ne umplem de resentiment atunci când romano-catolicii refuză să distingă pădurea luterană de copacii protestanţi.

Totuşi, în ultimul său tratat important despre sacramentul binecuvântat, din 1544, Luther i-a băgat pe toţi adversarii protestanţi în aceeaşi oală, identificând o asemănare

fundamentală între Zwingli, Oecolampadius, Karlstadt şi Schwenckfeld (Calvin nu se ivise încă la orizont, urmând să stârnească polemici în următoarea generaţie de luterani, sub conducerea lui Joachim Westphal). Toţi aceştia, spune Luther, au un punct central comun, şi anume faptul că neagă Cuvântul atotputernic al Domnului, care spune că pâinea sacramentală *este* trupul Său şi vinul sacramental *este* sângele Său. Diferenţele de nuanţă între taberele oponenţilor sunt şi rămân secundare. Astfel, deşi Olson arată că unii baptişti ar vrea să se apropie de Calvin şi să se depărteze de Zwingli, eu nu găsesc că ar susţine o poziţie cu adevărat diferită de aceea a lui Leanne Van Dyk.
Dacă doctrina noastră există ca să consolideze conştiinţa creştinilor, atunci trebuie să studiem mai asiduu textul sacru, insuflat aşa cum este de Duhul Sfânt. Pentru că sunt ataşat de Luther (nu de personalitatea sa, ci de textul „care este mult prea actual", aşa cum a spus-o şi el în 1524), observ că cei trei colaboratori „reformaţi" sunt uniţi prin negarea cuvântului şi a acţiunii atotdeter-minante, proprii învăţătorului suprem al creştinismului, Cristos, Dumnezeul nostru întrupat. E ca şi cum textul euharistie pe care ei îl prezintă ar spune: „Acesta *nu* este trupul Meu, acesta *nu* este sângele Meu." Tânjesc după acea teamă şi acel cutremur care se cuvin înaintea Torei vii cu trup şi sânge de om, în legătură cu care Dumnezeu a poruncit în momentul transfigurării: „De El să ascultaţi!" Aşa cum se exprima Luther în importanta sa lucrare sacramentală, din 1528, voi bea, în orice zi, „sânge pur cu papa", decât „vin simplu" cu cei la care reformatorul s-a referit cu un epitet ireverenţios *(Schwărmer,* tradus în mod defectuos ca „fanatici"). De ce oare niciunui dintre cei trei urmaşi ai lui Zwingli nu tratează comentariul lui Pavel asupra cuvintelor de instituire a Cinei, care, chiar nu corespund niciunui fel de doctrină reformată pe care ei o proclamă?

127

Concepţia baptistă

RĂSPUNSUL REFORMAT

Dată fiind diversitatea credinţelor baptiste, este greu să dăm un singur răspuns reformat la concepţiile baptiste despre Cina Domnului. Roger Olson remarcă faptul că „confuzia tot mai mare şi mai supărătoare în ce-i priveşte pe baptişti îngreunează foarte mult, dacă nu face chiar imposibilă discuţia despre credinţele baptiste, asupra cărora toţi baptiştii să fie de acord, fără rezerve". Totuşi, Olson identifică unele teme tipic baptiste în legătură cu Cina Domnului la care se poate da un răspuns reformat.
Temele pe care Olson le explorează includ respingerea ideii că harul lui Dumnezeu în sacramente este legat îndeosebi de elementele sacramentale. Tradiţia reformată, mai ales în relaţie cu Jean Calvin, accentuează legătura strânsă dintre harul sacramental şi elementele sacramentale (pâinea şi vinul). Un credincios reformat ar fi de acord cu un credincios baptist că Dumnezeu nu este neapărat legat de elementele sacramentale. Dar un credincios reformat ar spune că Dumnezeu, prin promisiune şi legământ, leagă prezenţa plină de har a lui Dumnezeu de aceste elemente. Categoria potrivită pentru a ne gândi la legătura dintre har şi elementele sacramentale este, aşadar, promisiunea.
128
O altă temă din variata tradiţie baptistă este înţelegerea sacramentului ca o masă memorială. Concepţia reformată ar fi în acord cu aspectul memorial al Cinei Domnului. De fapt, un credincios reformat şi-ar dori să exploreze mai departe ceea ce înseamnă *aducerea-aminte* ca un act al comunităţii, cu implicaţii foarte puternice în formarea credinţei. Uneori, anumite poziţii luate în dezbaterile despre Cina Domnului trimit la o

concepţie a unei „simple" aduceri-aminte. Dar comemorarea este un act care se face cu credinţă şi care formează credinţa, având o însemnătate şi o putere deosebite. Olson îl citează pe un teolog baptist contemporan, G. Thomas Holbrooks, care susţine bogăţia comemorării care evocă „un eveniment din trecut, astfel încât să devină eficace în prezent, iar puterea lui să fie accesibilă aici şi acum". Această temă a importanţei Cinei Domnului ca loc de aducere-aminte este o convingere împărtăşită de baptişti şi de reformaţi.
O ultimă temă baptistă care apare în analiza lui Olson este o afirmaţie despre Cină (Masă) ca loc al harului lui Dumnezeu. Totuşi harul de la Masă este similar cu harul întregii închinări şi predicări. Recunoscând limitele imaginării harului în termeni cantitativi, trebuie remarcată egalitatea lucrărilor harului lui Dumnezeu în tradiţia baptistă. Concepţia reformată înţelege sacramentele ca pe un eveniment al harului „intensificat". Există ceva unic în modul în care Dumnezeu le dă har credincioşilor la Masa Domnului. Harul este „concentrat" pentru că, la Cină, Duhul Sfânt ne uneşte cu Cristos.
Ceea ce mi se pare foarte interesant, ca teolog reformat, este dovada unei explorări sacramentale intensificate printre gânditorii baptişti contemporani, în jurul unor coordonate care îi apropie de afirmaţiile reformate. Volumul la care se referă Olson, *Baptist Sacramentalism,* dezvăluie alte convergenţe posibile între reformaţi şi baptişti. Diferenţele dintre aceste două tradiţii în chestiuni referitoare la botez ar putea probabil să facă mult mai stringente posibilele similarităţi cu privire la Cina Domnului. Aceasta ar semnala o unire fericită, la care ne cheamă credinţa noastră comună.

129

RĂSPUNSUL PENTICOSTAL

Trebuie să recunosc, că înainte să mă uit peste eseuri, am fost foarte curios să văd ce scrie Roger Olson despre sacramentologia baptistă. Numai contribuţia mea, care se ocupă de perspectiva penticostală, sună mai exotic! In timp ce autorul catolic îşi începe discuţia despre euharistie cu o accentuare a unităţii Bisericii, autorul baptist menţionează mentalitatea separatistă specifică tradiţiei sale. Cât de extraordinar sunt alăturate aceste două tradiţii, provenite din cele două extreme ale spectrului ecumenic.
Chiar dacă diversitatea caracterizează toate tradiţiile discutate în acest compendiu de eseuri, diversitatea este cu siguranţă o caracteristică a mişcării baptiste mondiale. Din nou, numai contextul meu bisericesc se poate „mândri" cu diviziuni mai importante!
Există multe alte similarităţi între baptişti şi penticostali: niciuna nu este „biserică" în sensul strict teologico-eclesial, nici nu au vreun purtător de cuvânt sau vreo structură universală asemănătoare cu cea a bisericilor mai vechi. Mai mult, aşa cum afirmă Olson pe bună dreptate, între laici şi teologii cu pregătire academică există diferenţe în ce priveşte înţelegerea Cinei Domnului: laicii par să considere ca un lucru de la sine înţeles că sacramentologia baptistă (şi cea penticostală) este

Concepţia baptistă

nonsacramentală; totuşi, unii teologi din ambele mişcări s-au întrebat dacă o înţelegere mai sacramentală ar fi în acord cu moştenirea fiecărei mişcări.
Olson urmăreşte în chip remarcabil originile mişcării baptiste şi, prin urmare, ale teologiei sale sacramentale, începând de la reformatorii radicali, precum Balthasar Hubmaier şi anabaptişti, precum Menno Simons. Aceasta face ca eseul să acopere nu numai mişcarea baptistă, ci şi mare parte din mişcarea anabap-tistă. Ceea ce înseamnă, de asemenea, că, din punct de vedere temporal, tradiţia baptistă are o descendenţă teologică

la fel de lungă ca cea a bisericilor formate la Reformă. Totuşi, deşi tradiţia baptistă include un număr de declaraţii eclesiastice în care este menţionat subiectul euharistiei, nimic nu egalează reflecţia teologică specifică asupra sacramentologiei, să zicem, din tradiţia catolică sau reformată.

Cu toate că eseul lui Olson ne prezintă un studiu amănunţit şi o evaluare din perspectivă istorică şi modernă a concepţiilor euharistice baptiste, mi-ar fi plăcut să aud mai mult despre ramificaţiile cristologice şi eclesiologice. Olson le menţionează pe scurt pe acestea din urmă abia spre final. Sau poate că o prezentare fidelă a sacramentologiei baptiste nu riscă să spună prea multe nici despre cristologie, nici despre eclesiologie, din simplul motiv că accentele mişcării nu au existat atunci când s-a pus problema spiritualităţii şi a teologiei Cinei Domnului?

După ce am citit eseul lui Olson, observ şi înţelepciunea editorului de a pune un teolog penticostal şi unul baptist să scrie eseuri separate despre subiectul sacramentologiei. în ciuda tuturor similarităţilor, aceste două mişcări diferă suficient de mult pentru a oferi o imagine complementară a sacramentologiei din afara bisericilor mai vechi.